

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การปฏิรูปการศึกษา มีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลัง และมีประสิทธิภาพจำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งจัดให้มีระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถาบันการศึกษา ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง การกระจายอำนาจดังกล่าวจะทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัวมีอิสระ ในการบริหารจัดการ การศึกษา (วัชรพล สุดสายเนตร, 2556, หน้า 1)

ซึ่งการจัดการศึกษาจะต้องพัฒนากำลังคนให้มีขีดความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันบนเวทีโลกจึงได้มีแนวนโยบายการขับเคลื่อนนโยบายด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาว่าการเรียนไม่ใช่เพื่อการสอบแต่เรียนให้ได้ทักษะชีวิตสามารถอยู่ในยุคโลกไร้พรมแดน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, หน้า 68) และจาก SWOT สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า นักเรียนขาดทักษะ ความรู้ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ การใช้เหตุผลและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, หน้า 83) และสรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านวิชาการปรับปรุงเนื้อหาวิชาเรียนให้เหมาะสม มีการฝึกปฏิบัติลดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความแตกแยกเน้นให้ผู้เรียนรู้ด้วยตัวเอง พัฒนาทักษะชีวิตเพื่ออยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559,

หน้า 86) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ยุคศตวรรษที่ 21 ตั้งอยู่บนฐานคิดที่เชื่อว่า รูปแบบการศึกษาแบบดั้งเดิมในช่วงศตวรรษที่ 20 ซึ่งเน้นย้ำแต่การเรียนและท่องจำเนื้อหาในสาระวิชาหลัก อาทิ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ สังคมศึกษา ไม่เพียงพออีกต่อไปแล้วในการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกศตวรรษใหม่ภายใต้ความท้าทายใหม่ สำหรับแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นั้น ตั้งต้นจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับการปลูกฝัง “ทักษะ” ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะในการคิดขั้นสูง ทักษะในการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิต และการทำงาน ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ควบคู่กับ “เนื้อหา” ในสาระวิชาหลักและความรู้อื่นที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น ความรู้เรื่องโลก ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านพลเมือง ความรู้ด้านสุขภาพ และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านหลักสูตรที่มีลักษณะกระชับ (lean curriculum) ช่างคิด (thinking curriculum) และบูรณาการ (interdisciplinary curriculum) เพื่อสร้างนักเรียนที่มี “คุณลักษณะ” อันพึงปรารถนาของโลกศตวรรษที่ 21 ได้ นั่นคือ รู้จักคิด รักการเรียนรู้ มีสำนึกพลเมือง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหาปรับตัว และ สื่อสารพร้อมทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยทีดีอาร์ไอ, 2557, ออนไลน์)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ตามหมวด 3 ระบบการศึกษา มาตรา 15 การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้จัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด และแก้ปัญหาได้ จัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน ครูผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งวิทยาการต่างๆ และมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ซึ่งการจัดการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน และสถาบันทางสังคม ต้องร่วมมือกันจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเองได้อย่างแท้จริงและจัดสภาพแวดล้อม ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อสภาพแวดล้อม ในการจัด

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรต้องมีส่วนช่วยสนับสนุนหลายๆ ด้าน เช่น สร้างการเรียนรู้วิถีปฏิบัติที่สนับสนุนความต้องการของมนุษย์และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่จะสนับสนุนการเรียนการสอนการเรียนรู้ด้วยทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่มีอาชีพที่ช่วยให้การศึกษาเพื่อการทำงานร่วมกันแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี ในการปฏิบัติขั้นเรียนช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ในงานที่เกี่ยวข้องในโลกศตวรรษที่ 21 แวดล้อมจริง เช่น การปฏิบัติจริงหรือผ่านการทำงานตามโครงการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรอย่างคุณภาพเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงไปสู่วิชาชีพ (ธัญชนก แสงใส, 2558, หน้า 1)

การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เอาความจริงและผู้เรียนเป็นตัวตั้งและวิชาเป็นส่วนประกอบ สิ่งแวดล้อมจึงเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ใหม่ๆ ให้เกิดแก่ผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นการเรียนรู้และการสร้างลักษณะนิสัยแห่งการเรียนรู้จึงถือเป็น “หัวใจ” ที่จะทำให้การพัฒนาผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย (ปาริฉัตร สาตราและคณิสณี จะสุวรรณ, 2557, หน้า 5 - 6) การศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ (สุดา หงส์คำ, จิณฉัตร ปะโคทัง และอมรรัตน์ พันธงาม, 2557, หน้า 95) และสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลกนับเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับความร่วมมือในการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ของแต่ละประเทศ แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศในสังคมโลกต้องปฏิรูปการศึกษาก็คือ เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ อันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วทั้งการแข่งขันอย่างรุนแรงทางเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ ดังนั้น ประเทศที่จะอยู่รอดได้หรือคงความได้เปรียบในการแข่งขันก็คือ ประเทศที่มีอำนาจทางความรู้และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) (ธัญลักษณ์ ศรีสร้อย, 2555, หน้า 1) และปฏิรูประบบการเรียนรู้ โดยมุ่งจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะกำลังคนทั้งระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมศึกษาจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้ปรับหลักสูตรและผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาด การวิจัยและการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อการสอนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักงาน

คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558, หน้า 19)

แหล่งเรียนรู้ คือ แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียน ใฝ่เรียน ใฝ่รู้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางต่อเนื่องและสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในโรงเรียนและในชุมชนที่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ห้องคอมพิวเตอร์ สนามกีฬา สวนเกษตร สวนหย่อม สวนสมุนไพร สภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ บุคคล องค์กร องค์กรความรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ชนบทธรรมเนียมประเพณี อาชีพวิถีชีวิตที่สามารถนำมาใช้จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสนใจใคร่รู้ และเป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีหลักการดำเนินงานเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและแนวคิดที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนจากแหล่งเรียนรู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาที่หลากหลายในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นแหล่งในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสำหรับผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้วิทยากรต่างๆ นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ด้วยวิธีการที่หลากหลายเน้นการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และองค์การต่างๆ ทุกภาคส่วน (สุทธิชล พ่อครวงศ์, 2555, หน้า 3)

ดังนั้น การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ขาดไม่ได้ต้องส่งเสริมยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในทุกมิติเพื่อสอดคล้องกับสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งทุกภาคส่วนต้องช่วยกัน ปรับปรุงพัฒนา ส่งเสริมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต ครบตามวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา สืบเนื่องจากสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาปี 2550 มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับ 3.04 ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษาในอนาคตสถานศึกษาดำเนินแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญใกล้สถานศึกษาโดยเฉพาะวนอุทยานแห่งชาติภูผาเหล็ก วัดถ้ำพวงและสังเวชนียสถาน 4 ตำบล พิพิธภัณฑสถานหลวงปู่วัน มาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550, หน้า 3) โรงเรียนจึงได้กำหนดแผนปฏิบัติการประจำปีตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านวิชาการได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ควบคู่กับการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ ได้แก่ ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ และแหล่งเรียนรู้ด้านส่งเสริมวิชาการ ได้แก่ ห้องพยาบาล สวนสมุนไพร แปลงสาธิตการเกษตร สนามเด็กเล่น BBL ซึ่งแต่ละวิชาจะมีครูผู้รับผิดชอบ แต่ไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากมีสภาพเสื่อมโทรม ขาดงบประมาณ และจากการประชุมครูเรื่องแผนดำเนินงานงบประมาณคณะครูได้เห็นร่วมกันจัดสรรงบประมาณการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และอาคารสถานที่เพิ่มขึ้น (จิตติพงษ์ ตรีผลา, 2560, หน้า 15)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพและปัญหาการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงพอกับความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเอง ก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต

คำถามของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไสพรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไสพรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วยอะไรบ้าง
3. ผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไสพรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการ

จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา ดังนี้

1. ทราบสภาพและปัญหาการจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

2. ได้แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนบ้านหนองไผ่พรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

3. ทราบผลการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2

4. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและหน่วยงานอื่นที่มีความสนใจนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนางานด้านอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย เรื่อง การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 แบ่งได้ ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 131 คน ดังนี้

1.1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน

1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 16 คน

1.1.3 นักเรียน จำนวน 114 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 69 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน

1.2.2 สภานักเรียน จำนวน 18 คน

1.2.3 ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จำนวน 5 คน ดังนี้

1.2.3.1 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 1 คน

1.2.3.2 ตัวแทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน

1.2.3.3 ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน

1.2.3.4 ตัวแทนผู้นำศาสนา จำนวน 1 คน

1.2.3.5 ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จำนวน 1 คน

1.2.4 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 44 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง จากผู้ปกครองนักเรียน ชั้นอนุบาล 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน ห้องละ 4 คน

1.2.5 วิทยากรจำนวน 1 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย ได้แก่

2.1 แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 มีดังนี้

2.1.1 แหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ ประกอบด้วย ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

2.1.2 แหล่งเรียนรู้สนับสนุนวิชาการ ประกอบด้วย ห้องพยาบาล แปลงสาธิตการเกษตรและสวนหย่อม สนาม BBL และเครื่องเล่นอนุบาล

2.2 แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไผ่พรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 โดยใช้แนวทางการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

2.2.1 การศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ

2.2.2 ประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.2.3 การนิเทศภายใน

2.3 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการดำเนินการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการและด้านสนับสนุนวิชาการ ตามแนวทางการพัฒนาและแผนปฏิบัติการโรงเรียนพัฒนาโดยใช้หลัก 4M's ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร และการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

3. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

(Participatory Action Research : PAR) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988, pp 11 – 15 อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2551, หน้า 301 – 303) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning)

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ (Action)

ขั้นที่ 3 การสังเกตการณ์ (Observation)

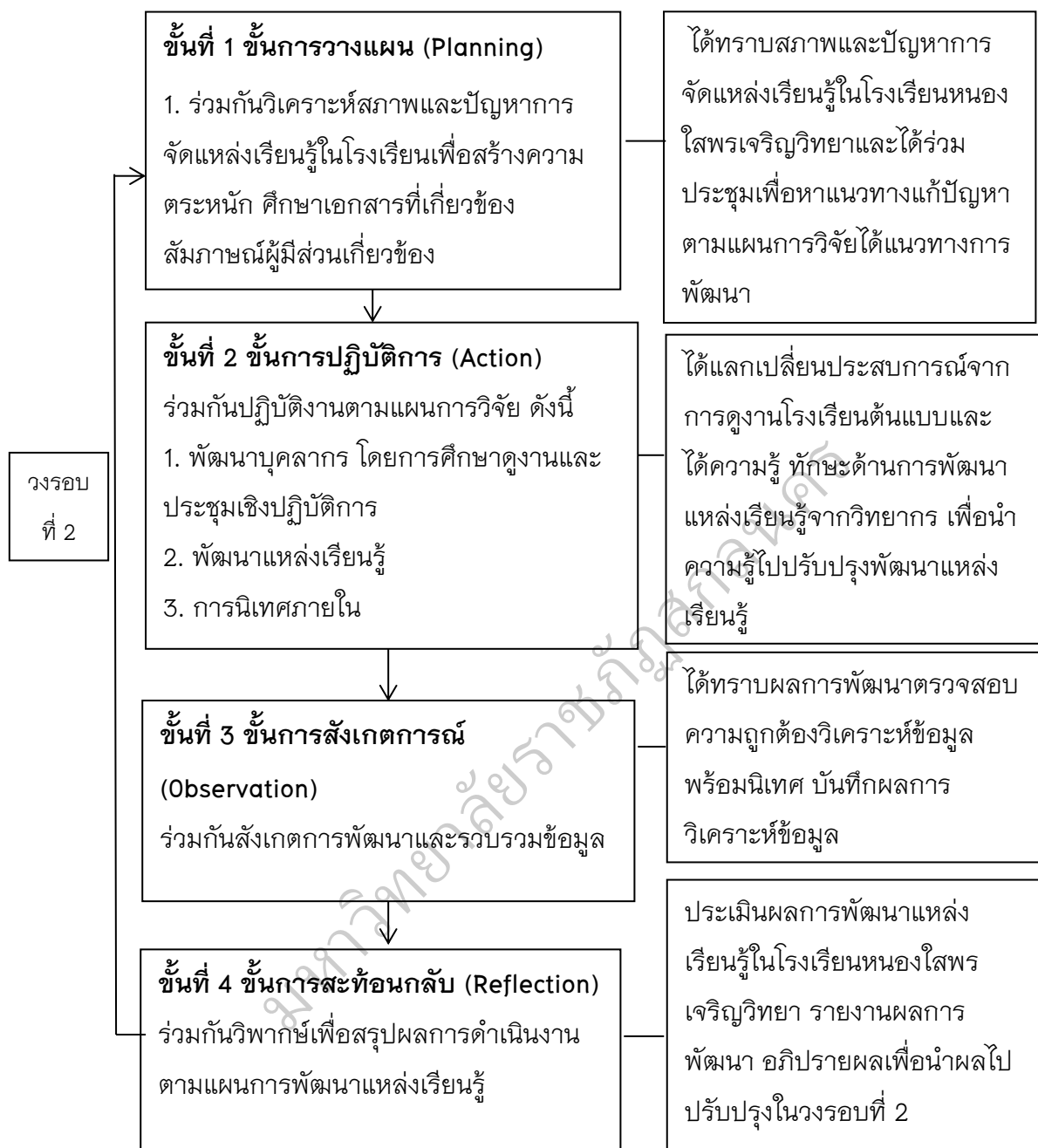
ขั้นที่ 4 การสะท้อนกลับ (Reflection)

4. ขอบเขตด้านเวลา

กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย 6 เดือน จำแนกเป็น 2 วนรอบ ดังนี้ วนรอบที่ 1 ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 วนรอบที่ 2 ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2560

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research : PAR) เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนหนองไสพรเจริญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ตามแนวคิดของ Kemmis and Mc Taggar (1988, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2551, หน้า 301 – 303) นำเสนอด้วยภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นียมคัพท์เฉพาะ

เพื่อให้งานวิจัยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น จึงได้กำหนดนียมคัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน หมายถึง สภาพเป็นจริงในการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหนองใสพรเจริญวิทยาหรือสิ่งที่เป็นอุปสรรค ขัดขวาง ทำให้การจัดแหล่งเรียนรู้ไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ทั้งด้านบุคลากร หรือ ด้านงบประมาณ

2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครูให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นให้ผู้เรียนได้เห็นและปฏิบัติจริง ฝึกปฏิบัติและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนจบสาระสำคัญของบทเรียนโดยนำแหล่งเรียนรู้เข้ามาร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนให้เกิดประสิทธิภาพและจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ โดยดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 แหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ หมายถึง ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์

2.2 แหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนด้านวิชาการ หมายถึง ห้องพยาบาล แปลงสาธิตการเกษตรและสวนหย่อม สนาม BBL และสนามเด็กเล่น

3. แนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย 3 แนวทางดังนี้

3.1 การศึกษาดูงาน หมายถึง การพัฒนาบุคลากรโดยผ่านประสบการณ์ตรงจากการได้ไปดูสถานที่จริงหรือรับความรู้จากแหล่งความรู้โดยตรงทั้งด้านกระบวนการหรือด้านบุคลากรเพื่อนำมาเป็นแนวทางการจัดการพัฒนาที่โรงเรียน

3.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เน้นให้ความรู้และให้ครูได้ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ควบคู่กับการทดลองปฏิบัติจริง

3.2 การนิเทศภายใน หมายถึง การนิเทศติดตามจากผู้บริหารหรือหัวหน้าฝ่ายเพื่อช่วยเหลือผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยให้คำแนะนำ ชี้แนะตลอดจนการตรวจสอบผลการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน ร่วมกันเสนอแนะและปรับปรุงการทำงาน พร้อมทั้งหาทางช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในทั้งก่อนลงมือพัฒนาแหล่งเรียนรู้

ระหว่างลงมือพัฒนาแหล่งเรียนรู้และหลังการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อได้ข้อสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาองค์กรต่อไป

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร

5. ครู หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งครู พนักงานราชการที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการเรียนการสอนในโรงเรียนหนองใสพรเจริญวิทยา

6. นักเรียน หมายถึง เด็กที่เข้าเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนหนองใสพรเจริญวิทยา

7. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง พ่อแม่หรือผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กนักเรียนในโรงเรียนหนองใสพรเจริญวิทยา

8. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ศิษย์เก่าที่ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนหนองใสพรเจริญวิทยา

9. วิทยากร หมายถึง ผู้ถ่ายทอดความรู้ ทักษะด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

10. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาที่เกิดจากการทำงานโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้อการแก้ปัญหา พัฒนาการตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการวิจัยโดยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

10.1 ขั้นการวางแผน (Planning) หมายถึง การร่วมกันประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักในการร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาในการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

10.2 ขั้นการปฏิบัติการ (Action) หมายถึง การร่วมกันปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้พร้อมกับการร่วมติดตามและประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง

10.3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) หมายถึง การสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการดำเนินการพัฒนาและหลังการดำเนินการพัฒนาตามแผน โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก แบบสังเกต แบบสอบถาม และแบบประเมินความพึงพอใจ

10.4 ขั้นการสะท้อนกลับ (Reflection) หมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการสรุปผล การวิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะแก้ไข ปรับปรุงเกี่ยวกับผลการ

ดำเนินการตามแผนการรวมถึงสภาพปัญหาจากการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

11. ผลการประเมินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นหลังการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการและด้านสนับสนุนวิชาการ ตรวจสอบผลการดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือสังเกตพฤติกรรมการพัฒนาประเมินการมีส่วนร่วม ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้ ประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี